

d'intentar portar a la pràctica aquest principi el trobem a Itàlia l'any 1992, quan van aprovar una llei que obligava a plantar un arbre per cada nou-nat. La llàstima és que uns quants anys després només un 19% dels municipis complien aquesta norma. Per tant cal aprofitar els espais verds de la ciutat per crear arborètums que permetin barrejar art i natura com a components de l'educació ambiental urbana. Sobre aquest tema es recalca la necessitat de crear una cultura de l'arbre urbà que afavoreixi la seva diversitat i quantitat. Respecte a l'òptica literària i religiosa, cal esmentar que els diferents pobles de la terra han estimat i respectat els boscos i els arbres, ja que aquests posseeixen caràcters o virtuts que són exemplars per la societat, com la bellesa, la força, la persistència, etc. Un exemple de veneració cor-

respon als arbres que tenen una gran longevitat o que tenen unes dimensions monumentals. Per reafirmar aquest fet l'autor presenta nombrosos exemples, com el baobab de 26 m de perímetre de Zimbabwe o la Sequoia sempervirens de 120 m d'alçada que hi ha al Sequoia National Park d'Estats Units. També hi ha arbres que tenen un valor simbòlic o mitològic, com l'olivera. En referència a l'òptica literària es fa una proposta força suggerent, ja que es parla de la necessitat de crear un lligam entre els parcs o els ambients naturals amb les obres literàries, és a dir, uns espais naturals literaris on el paisatge i la literatura es fusionessin per al visitant.

Josep Gordi i Serrat
Universitat de Girona
Secció de Geografia

El futur de les periferies urbanes. Canvi econòmic i crisi social a les metròpolis contemporànies. Actes de les Jornades de Reflexió i Mostra d'Art organitzades per l'Institut de Batxillerat «Barri Besòs». Barcelona, del 10 al 13 de maig de 1989
Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social; Institut de Batxillerat «Barri Besòs», 1994.

Cinc anys després de la seva realització s'han publicat les actes de les Jornades de Reflexió i Mostra d'Art organitzades per l'Institut de Batxillerat «Barri Besòs». Tal com els responsables de l'organització de la trobada expliquen en diversos capítols del llibre ara publicat, la iniciativa va sorgir, d'una banda, a partir del treball amb l'alumnat de l'institut Barri Besòs en diverses assignatures de temàtica social i econòmica i, d'una altra banda, de la consciència del moment de canvi que per al barri suposaven, 1989, les primeres constatacions de la transformació urbana que, impulsada per l'organització dels jocs olímpics, començava a afectar de forma important el front marítim de la ciutat.

Aquesta idea motriu impulsà la iniciativa de posar en comú perspectives diverses sobre la ciutat i els seus continguts econòmics, socials, polítics, culturals i educatius, sempre tenint en el punt de mira la realitat urbana del barri Besòs i desenvolupant aquests fils temàtics a partir de la idea guia de «perifèria». La intenció de definició, qualificació i explicació del concepte va raure tere dels diversos blocs temàtics, dins dels quals el referent urbanístic oferia sempre una bona exemplificació de les diferents aproximacions teòriques.

La primera part del volum ara publicat consisteix en l'exposició de les diferents ponències, les comunicacions, les taules rodones i els debats relatius a cadascun dels blocs temàtics treballats: «economia de la

perifèria», «problemàtiques de la societat perifèrica», «ésser jove a la perifèria», «la rendibilitat social de l'ensenyament públic», «educació i canvi social», «models culturals a la perifèria», «els suburbis i la creació artística», «el futur de les perifèries urbanes», «possibilitats i propostes per als barris del Besòs de cara al futur».

Encara que aquest no sigui el lloc ni el moment per a un comentari exhaustiu dels continguts treballats a les jornades, sí que és oportú esmentar breument les temàtiques contemplades des de les diferents aproximacions sectorials que van coincidir a les jornades, i que es poden trobar al volum ara publicat.

Pel que fa a les aportacions des de l'àmbit de l'economia els temes tractats abasteixen tant aspectes generals, des de les relacions entre tecnologia, economia i societat fins a les característiques econòmiques de les perifèries, com qüestions més específiques, l'economia submergida o la desigualtat social en l'accés al treball, per exemple.

Des de la sociologia, les aproximacions a les societats perifèriques es refereixen a temes com el creixement urbà, el control social, la mobilitat residencial o la situació de la dona als medis socials perifèrics. Les problemàtiques de les poblacions joves a les perifèries compten amb un bloc especial on s'analitza el caràcter de les polítiques de joventut.

Des del punt de vista de l'experiència i la política educativa, la rendibilitat social de l'ensenyament, d'una banda, amb especial atenció a les característiques i els déficits de l'ensenyament públic, i les relacions entre educació i canvi social, d'una altra, reben atenció, sobretot pel que fa a aspectes específics com l'ensenyament professional o la utilitat d'experiències concretes, des de l'urbanisme, per exemple, en l'educació.

Des de l'antropologia, la discussió sobre les relacions entre la idea de «perifèria» i determinats models culturals, la construcció social de la realitat i la seva relació

amb la materialitat urbanística en casos com la urbanització marginal, per exemple, són alguns temes de treball ressenyats tant a les ponències i a les comunicacions com als debats transcrits a la publicació.

Finalment, el debat sobre el futur de les perifèries urbanes i, més en concret, dels barris del Besòs, es recull a les dues taules rodones, també transcrites, on es discuteixen problemàtiques diverses, des de l'habitatge fins al déficit d'equipaments o les transformacions induïdes per les inversions olímpiques.

La presència, tant a les ponències com a les taules rodones, d'especialistes procedents de tan diverses disciplines, que dialogaven amb representants de les institucions i dels poders polítics, va donar al congrés una riquesa present també a la publicació. D'altra banda, la presència activa de joves estudiants que realitzaven tasques d'organització, que defensaven comunicacions i que participaven en el debat donà a les jornades un caire força atípic de trobada de punts de vista i escales de percepció de la realitat força diferents.

El volum publicat també és un producte atípic, no només per això, sinó també per l'epíleg escrit per Joan Roca, director de l'Institut de Batxillerat «Barri Besòs». Efectivament, no és usual trobar com a redacció de cloenda d'un congrés l'escrit que ara comentarem. En set assaigs, Roca realitza un treball de síntesi, explicació i anàlisi crítica de l'evolució urbana, social i econòmica de Barcelona a l'últim decenni, sense caure en l'anècdota i emmarcant les seves idees en un ampli i detallat repàs previ del que ha estat l'evolució de l'economia, la societat i la cultura occidentals des dels anys cinquanta.

Roca planteja com a motor de la seva explicació la idea de «recomposició» del capitalisme a les últimes dècades, és a dir, el seu trànsit cap a formes més «flexibles» amb les conseqüències ja conegudes de «periferització» de poblacions i territoris. És en aquest context general on Roca situa l'anàlisi del procés de «periferització social»

en les seves múltiples vessants —econòmica, cultural, urbanística—. Una anàlisi que, en paraules del propi autor, es realitza plantejant les qüestions no en una seqüència única, sinó que algunes apareixen reelaborades en diversos contextos argumentals.

Després d'un primer assaig teòric i metodològic, on desenvolupa una aguda anàlisi de les aportacions més recents des de la teoria social, des del postestructuralisme a l'Escola de la Regulació, Roca escomet, al llarg dels quatre assaigs següents, l'estudi de diferents aspectes, tant materials com simbòlics, del procés de «recomposició» del capitalisme i dels efectes socials esdevinguts en conseqüència, mantenint sempre el referent directe de l'evolució de la ciutat de Barcelona.

Des de la perspectiva econòmica, el trànsit cap a la societat postindustrial i informacional des de la postguerra, la davallada de l'estat de benestar o la desregulació del mercat de treball són aspectes àmpliament treballats. La traducció social i territorial d'aquests canvis a les ciutats és també ressenyada per l'autor, fent l'èmfasi en l'aparició del que anomena «classes perifertzades» i fent-se ressò de models com el de la «ciutat esquarterada» de Peter Marcuse, de gran interès per a la interpretació del contingut social de la ciutat occidental actual.

Però l'autor no es limita a fer una anàlisi de la realitat material sinó, que en d'altres assaigs enceta un veritable escombratge dels mecanismes de legitimació ideològica i control social necessaris en un període de canvi econòmic a tan gran

escala com l'actual. Així, hi són anilitzats aspectes com les polítiques de fragmentació cultural o el tipus de sistema educatiu vigent, entès com un instrument de disciplinament social.

Esment a part mereix l'assaig corresponent a l'estudi del que Joan Roca anomena la «metamorfosi transolímpica de Barcelona». A partir d'una anàlisi històrica s'estudia la refuncionalització de l'espai productiu barceloní, fent passar per un filtre crític diferents iniciatives des del poder urbà, com les àrees de nova centralitat o l'ordenació urbanística del front marítim. El que interessa a l'autor és plantejar el que anomena «condició inestable» de la perifèria aportant exemples del procés de perifertzació dels barris del Besòs i apuntant la hipòtesi que, en paraules del mateix Roca, «[...] la recomposició de la metròpolis barcelonina, en els seus aspectes referits a l'economia directament productiva i a la reordenació urbanística, ha fet segurament més compatibles creixement dels beneficis del capital i perifertzació social».

Els dos darrers assaigs que tanquen la publicació són un intent propositiu del que Roca anomena «tecnologia social no tecnocràtica» a la vista de la necessitat d'un nou internacionalisme capaç d'oposar-se als dictats de les grans corporacions i la urgència d'innovació organitzativa pel que fa als moviments populars i la seva relació amb els poders.

Francesc-Manuel Muñoz

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia

Els barris d'ADIGSA

Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social, 1995.
Col·lecció de 53 volums.

El Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya ha tingut l'encert de produir una col·lecció de mono-

grafies sobre els barris d'habitatges de promoció pública construïts per l'administració de l'Estat, i traspassats des del 1985 al